

Okullarda Ruh Sağlığı Hizmetleri

Ahu Arıcıoğlu

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ahuaricioglu@yahoo.com

Özlem Tagay

Ankara Gökçeöyük İlköğretim Okulu

Özet

Okullardaki ruh sağlığı hizmetlerini birincil olarak gerçekleştirmeye çalışan profesyoneller okul psikolojik danışmanlarıdır. Son yıllardaki gelişmeler dikkate alındığında, okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde gelişimsel, çare bulucu ve önleyici hizmetlerin de verilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, okullarda ekolojik yaklaşım da göz önünde bulundurularak, okul ruh sağlığı programlarına duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu programların hazırlanma, uygulanma, değerlendirilme ve işbirliği sağlama sürecinde okul psikolojik danışmanlarının temel rolü bulunmaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının bütün öğrencilerin fiziksel, sosyal, duygusal ve davranışsal ihtiyaçlarını ve gelişimlerini değerlendirerek hizmet sunmaları önemlidir. Doğal olarak, bu öğrencilerin içinde davranışsal ve duygusal olarak sorun yaşayan öğrenciler de bulunmaktadır. Bu çalışmada, okullardaki ruh sağlığı hizmetlerine, programlarına ve bu hizmetler içinde okul psikolojik danışmanlarının rollerine ve önemine değinilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okullarda Ruh Sağlığı, Ruh Sağlığı Programları, Okul Psikolojik Danışmanı

Mental Health Services at Schools

Abstract

The professionals who try to basically provide Mental Health Services at school are School Psychological Counselors. Taking the recent developments into consideration, it is also necessary for Psychological Counselling and Guidance Services to provide developmental, remedial and preventive services. In addition to this, paying attention to the ecological approach at schools, the need for Mental Health School Programme has been increasing. School Psychological Counselors play the basic role in the process of preparing, applying, evaluating these programmes and providing co-operation. It is of utmost importance for School Psychological Counselors to be of service to students by evaluating their physical, social, emotional and behavioral needs and developments. Naturally, there are students who have behavioral and emotional problems among these students. In this study, Mental Health Services, Programmes at school, the roles of Psychological Counselors and their importance have been thoroughly dealt with.

Keywords: Mental Health at Schools, Mental Health Programs, School Counselor

1. Giriş

Hızla değişen dünyamızda, meydana gelen bilimsel ve teknolojik yeniliklerden dolayı bu karmaşık toplum yapısına uyumun mümkün olan en iyi şekilde sağlanması zorunlu hale gelmiştir. Bir yandan okullardaki öğrenci sayısı hızla artarken, diğer yandan da rekabetin artmasıyla beraber yaşanan gelecek kaygısı da artmaktadır. Dolayısıyla bu olumsuz faktörlerin bireylerin ruh sağlığını da olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Ruh sağlığı, kişinin kendisiyle ve çevresiyle ilgili gereksinimleri karşılayabilmesi için onun kendi iç güçlerinin çevre olanaklarını kullanabilecek olgunluğa erişme süreci, olarak tanımlanır. Okulda ruh sağlığı kavramı ise, öğrenciyi

psikolojik olgunluğa ulaştırarak önlem ve koşullar olarak düşünülmelidir (Kılıççı, 2000; Ural, 2002; Vanderbleek, 2004). Myrick (1993)'e göre okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde krize müdahale edici, çare bulucu, gelişimsel ve önleyici olmak üzere dört temel yaklaşım vardır ve her yaklaşımın diğerleriyle binişik yanları olsa da belirgin farklılıkları bulunmaktadır. Gelso ve Fretz (1992)'e göre psikolojik danışmanın konularını; ciddi bozuklukları olmayan kişilere odaklaşmak, bozukluğun derecesi ne olursa olsun olumlu ruh sağlığını ve kişilerin güçlü yanlarını vurgulamak, görece kısa müdahaleleri yeğlemek, sadece kişi ya da sadece çevre yerine kişi ve çevre etkileşimine dikkat etmek ile, eğitsel ve mesleki çevrelere ve bireylerin mesleki ve eğitsel gelişimlerine odaklaşmak oluşturmaktadır. Bu açıklamalar, psikolojik danışmanların ruh sağlığını artırma ve sorunları önleme ile ilgili işlevlerini vurgulamaktadır (Akt. Korkut 2004).

U.S Department of Health and Human Servis (Amerikan Sağlık ve İnsan Servisi) (1999)'in yaptığı araştırmaya göre yaklaşık olarak genç insanların %20'si bir yıl içerisinde ruhsal problemlerle karşılaşmaktadır. Dryfoos (1997) 'a göre 14-17 yaş arası gençlerin %30'u davranış bozuklukları için yüksek risk grubundadır (Akt; Weissberg 2003). 2000 yılında Amerika genelinde yapılan bir araştırmaya göre okul yıllarında her 5 çocuk ve ergenden birisi ciddi ruh sağlığı problemi yaşamaktadır. Problemin bu kadar yaygın olmasına rağmen, grubun %70'i ruh sağlığı merkezlerinden yararlanamamaktadır (Whelley ve Byrson 2002).

Türkiye'de bu konuda yapılan araştırmalar dikkate alındığında son yıllarda özellikle gençler arasındaki ruhsal problemlerde bir artış olduğu gözlenmektedir. Sayıl ve Devrimci-Özgüven (2000) tarafından yapılan çalışmada; ülkemizde 15 yaşın üzerinde intihara girişen her 100.000 kişiden 31.9'unun erkek, 85.6'sının kadın; intiharı gerçekleştiren her 100.000 kişiden 9.9'unun erkek, 5.6'sının kadın olduğu bulunmuştur. Alpargun (1995)'e göre yeme bozuklukları ile ilgili üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada yeme bozukluğu sıklığı kızlarda %6 ve erkeklerde %2 olarak bulunmuştur. HIV/AIDS ile ilgili olarak Sağlık Bakanlığı'nın (2003) verilerine göre Türkiye'de gençler arasında bir artış eğilimi vardır. Sözü edilen gençlik sorunlarına bakıldığında, her birinde bir artış eğilimi görülmektedir (Akt. Korkut 2004). Saldırganlık ile ilgili Türkiye'de yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin, babanın alkol kullanımının, aileden algılanan sosyal destek düzeyi gibi risk faktörlerinin öğrencilerin saldırganlık düzeyi ile ilişkili olabileceği görülmektedir (Tuzgöl 1998; Gümüş 2000; Yalçın 2004). Toplumumuzda öğrencilerde görülen duygusal ve davranışsal problemlerdeki artıştan dolayı, okul temelli ruh sağlığı programlarına duyulan ihtiyacın arttığı görülmektedir.

Dünyada ve Türkiye'de yapılan çalışmalar dikkate alındığında gençlerin ruh sağlığı problemlerinde ciddi bir artış gözlenmektedir. Bu çalışmanın amacı okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yerini ve önemini ortaya koyabilmek ve okul psikolojik danışmanlarının ruh sağlığı hizmetlerindeki yerini saptayabilmektir.

1.1. Okul Ruh Sağlığı Programları

Okul temelli ruh sağlığı programları öğrencilerin sosyal, duygusal ve davranışsal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tasarlanmıştır (Kline 1998). Okul ruh sağlığı servislerinin amacı öğrencilerin ihtiyacı olan fiziksel ve ruhsal sağlık ihtiyacını karşılamaktır. Öğrencilerin ihtiyaçları karşılanırken ekolojik bir bakış açısına ihtiyaç

vardır (Simeosson 1999). Dolayısıyla geliştirilmiş okul ruh sağlığı programları disiplinlerarası çalışılan programlardır. Weist ve Christodulu, (2000)'ya göre Okullardaki ruh sağlığı servisleri 1980'lerin ortasında başlamış ve 1990'larda hızla gelişmiştir. Expanded School Mental Health (ESMH) (Geliştirilmiş Okul Ruh Sağlığı Programları) okullarda psikolojik danışmanlar, psikologlar, sosyal çalışmacılar ile yürütülmektedir. Bu programlar değerlendirme, tedavi ve önleme programlarını içermektedir. Görüldüğü gibi okullardaki psikolojik danışma hizmetlerinin ruh sağlığı ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır.

Önemli tartışmalardan birisi; psikolojik danışmanların ruh sağlığı problemlerini nasıl belirleyeceği ve bugünkü gelişimsel modelde klinik açıdan profesyonel okul psikolojik danışmanlarının rolünün ne olduğudur (Delbert 2001). Psikiyatrlar, psikologlar, sosyal çalışmacılar ve sertifikalı okul psikolojik danışmanlarından oluşan ruh sağlığı uzmanları çocuklardaki duygusal, davranışsal ve zihinsel bozuklukları ayırt etmek için 2000 yılında APA tarafından yeniden gözden geçirilen Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV)'ten ortak tanı ölçütleri ve ortak bir dil kullanmak amacıyla yararlanırlar (Kaffenberger ve Seligman, 2003). DSM-IV'ün ortak bir bakış açısı sağlamak amacıyla kullanılabilmesi söylenebilir.

Okul psikolojik danışmanları DSM kriterlerini kullanarak tanı koymak için eğitilmemişlerdir. Okul psikolojik danışmanlarının DSM IV sistemini bilmeleri özellikle, klinik psikologlar ve psikiyatlara refere ederken ortak bir dizge kullanıldığı için daha net bir iletişim kurmalarına yardımcı olacaktır. Böylece öğrenciler ve aileleriyle daha etkili bir işbirliği sağlanacaktır (Schmidt , 2003). Dolayısıyla okul psikolojik danışmanlarının DSM-IV'ü bilmeleri tanı koymak için değil fakat, doğru yönlendirmeyi yapabilmeleri için yararlı olacaktır. Ayrıca DSM'yi bilmek okul psikolojik danışmanlarına hem zamandan tasarruf etmek, hem aileyi ve öğrenciyi ikna etmek, hem de etkili başa çıkma becerisi kazandırmak açısından yarar sağlayabilir.

DSM-IV-TR'ye göre çocuklarda ve ergenlerde görülebilecek ruhsal sorunlardan bazıları şunlardır (Köroğlu 2001):

1. Zihinsel Gerilik
2. Öğrenme bozuklukları
3. Yaygın gelişimsel bozukluklar
4. Dikkat Eksikliği ve Yıkıcı Davranış bozuklukları
5. Beslenme ve Yeme bozuklukları
6. Tik bozuklukları
7. Dışa Atım Bozuklukları (Enkoprezis ve Enürezis)
8. Anksiyete bozuklukları
9. Duygu-durum bozuklukları
10. Madde ilişkili bozukluklar

Çocuklarda ve ergenlerde görülebilecek olası ruhsal sorunların özelliğine göre kapsamlı bir tıbbi değerlendirme gerekebilir. Kaffenberger ve Seligman (2003)'e göre bu ruhsal bozukluklara ilişkin farmakolojik müdahale gerekiyorsa hekimlerle işbirliği sağlanmalıdır. Müdahale yöntemleri kapsamında psikiyatristlerle işbirliğine girilerek ilaçla tedavi, tedavi planının bir parçası olarak kullanılabilir.

Öncelikle okul psikolojik danışmanlarının çocukluk ve ergenlikte tanımlanan ve DSM IV’te yer alan bozukluklara ilişkin kategoriler konusunda bilgi sahibi olmaları önemlidir. Kaffenberger ve Seligman (2003)’e göre Okul psikolojik danışmaları genellikle ruh sağlığı problemleri karşısında ailelerle ve öğretmenlerle iletişim kuran ilk kişilerdir. Psikolojik danışmanlar öğrencilerin sosyal, duygusal, zihinsel, bilişsel değişimleri ve özellikleri konusunda bilgi sahibi olabilmelidir. Psikolojik danışmanlar öğrencilerin zihinsel ve ruhsal sağlıklarını etkileyebilecek durumlar üzerinde çalışabilmelidirler. Okul psikolojik danışmanları özel duygusal zorluklar yaşayan öğrencileri belirleyebilmek, verilen tanıya ilişkin açıklamalarda bulunmak, okul temelli önerilerde bulunmak ve yönlendirmek gibi önemli bir role sahiptirler.

Okul psikolojik danışmanları ailelerin tanıyı anlamaları ve kabullenmelerinde, çocukların uygun müdahale programlarından yararlanmaları konusunda onlara yardımcı olabilirler. Bununla birlikte, okul psikolojik danışmanı ebeveynlere ve diğer aile bireylerine destek kaynakları sağlamada yardımcı olurlar. Ebeveynler yapılandırılmış davranışsal eğitim programlarından yararlanarak çocuklarına nasıl yardım edeceklerini öğrenirler. Psikolojik danışmanların ailelere yardım sürecinde bu tür davranışsal eğitim programları konusunda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Kaffenberger ve Seligman, 2003). Ailelerin bu sürece etkili bir şekilde katılmalarını sağlamak konusunda okul psikolojik danışmanlarının önemli bir rolü olduğu görülmektedir.

1.2. Ruh Sağlığı Ve Okul Psikolojik Danışmanlığı

1950’den önce okul psikolojik danışmanlığı mesleki rehberlik hareketlerinden çok etkilenmiştir. O dönemde öğrencilere ölçek temelli yaklaşımla rehberlik hizmeti sağlanmaktaydı. 20. yy.’ın ortalarında okul psikolojik danışmanlığı psikolojik testler, ruh sağlığı ve eğitimsel reform hareketlerinden çok etkilenerek yeniden düzenlenmiştir. 1964’te American School Counseling Association’nın (Amerikan Okul Danışma Derneği) onaylanmasıyla beraber okul psikolojik danışmanları profesyonellik anlamında büyük bir adım atarak rollerini ve amaçlarını planlanmışlardır. Daha önceleri okul servisleri ruh sağlığı problemlerine bireysel yardımda bulunmaktaydılar. Çocuklara ve ergenlere sağlanacak olan ruh sağlığı hizmetlerinin kimin sorumluluğunda olduğu belirlenmemiştir. Sadece problem ortaya çıktığında müdahale edilmekteydi. American Counseling Association’nun (Amerikan Danışma Derneği) ruh sağlığına ilişkin yeni modelleri getirmesiyle beraber öğrencilerin doğal ekolojik sistemiyle (aile, ev, komşular, okul gibi) beraber çalışılması gerektiği vurgulanmıştır. Daha önceleri öğrencilerin ruh sağlığı ihtiyaçları ile sadece okul psikolojik danışmanları ilgilenmekteydi ve bireysel çabalar ön plandaydı. Buna rağmen günümüzde pek çok okul psikolojik danışmanı gelişimsel rehberlik modeli doğrultusunda önlemeyi ve uygun ihtiyaçları temel alarak programlarını geliştirmeye başlamışlardır (Kaffenberger ve Seligman 2003). Bu gelişmeler göz önüne alındığında okul psikolojik danışmanlarının çocuk ve ergenlerle yakın çalışan, gelişimsel ve önleyici hizmetler sunan profesyoneller oldukları söylenebilir.

Ruh sağlığı hizmetleri kapsamında problemleri belirleyebilmek için; öncelikle problemlili kişinin geçmişiyle ilgilenmek gerekmektedir. Probleme neyin sebep olabileceği ve problemin şimdiki durumu irdelenebilir. Probleme ilişkin yapılan bu çalışmaların sonucunda geleceğe ilişkin çıkarsamalarda bulunmak mümkün olacaktır. Buradaki en önemli soru, problemlerin nasıl ortadan

kaldırılabilir (Grier ve Diğ. 2001). Dolayısıyla problemlerin nedenlerinin sağlıklı bir şekilde tespit edilmesi, problemlerin ortaya çıkmasını önleyici bir yaklaşımı da beraberinde getirecektir. Bu durum okul ruh sağlığı programlarının önleyici özelliğinin önemini vurgulamaktadır.

Öğrenciler okula gelirken kendileriyle ilgili aile yapıları, sağlık durumları, kültürleri, öğrenme stilleri ve yetenekleri gibi, sayısız faktörü de beraberinde getirirler. Bütün bu etkenler bir şekilde ruh sağlığını etkilemektedir. Okullar öğrencilerin ruh sağlığını destekleyen alanlar olmalıdır. Okul yöneticileri, öğretmenler, okul psikolojik danışmanları öğrencilerin ruh sağlığına ilişkin ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir yere sahiptirler (Whelley ve Byrson 2002). Bu nedenle, okullar gibi öğrencilerin buldukları doğal ortamlarda, daha çok geliştirici ve önleyici yaklaşımı benimseyen ruh sağlığı servislerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Önleme çalışmalarının yapılabileceği en uygun yerlerden biri olan okul çocuklar için doğal bir mekândır ve çocuğun ruh sağlığını ve uyumlu davranışlarını geliştirmek için hem ekonomik hem de uygun bir çevredir. Özellikle de ailelerinden destek sağlamakta güçlüğü olan çocuklar için okul son derece önemlidir. Burada daha çok öğrenciye, ilgili zaman çerçevesi içinde ve uygun bir şekilde ulaşılabilir ve tüm çocuklar bu hizmetlere dahil edilebilir (Weist ve Christodulu, 2000). Görüldüğü gibi okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri öğrencilerin fiziksel, sosyal, duygusal gelişimi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu hizmetlerin etkililiğinin artırılması kapsamında ailelerle, öğretmenlerle ve idarecilerle kurulacak olan işbirliği desteklenebilir.

Durlak (1997)' e göre ruh sağlığı eğitim ve fiziksel sağlık alanında gençler, çocuklar ve ailelerle yapılmış, kayda değer başarılar elde etmiş 1200'den fazla önleme sonuçlarını değerlendiren araştırma vardır. Bu araştırmalarda önleme çalışmalarının etkili olduğu, müdahaleler aracılığı ile katılımcılarda bazı alanlarda olumlu gelişmeler sağlandığı ve programın etkisinin görece yaşam boyu sürdüğü sonuçlarına ulaşılmıştır. Durlak (1998) tarafından aktarıldığına göre önleme ile ilgili programlar, gelecekteki kaygı ve duygu durum değişikliklerinde %56, %70 arasında, akran zorbalığı, okuldan ayrılma, çocuk ihmal ya da istismarı, kişilerarası şiddet, depresif belirtiler ve diğer içselleştirilen problemlerde %50'den fazla azalma sağlamaktadır. Görüldüğü gibi risklerin sorunlara yol açmasını beklemek yerine, bazı önleme çalışmalarına başlamak akılcı bir yol olarak görülmektedir. (Akt. Korkut 2004). Türkiye'de de sorunların artmasında engelleyici rolü bulunan önleme çalışmalarına ve geliştirici programlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Okul ruh sağlığı programlarının devamının artması, zorbalığın azalması gibi okula sağladığı yararları, işsizliğin azalması, acil sağlık ve sosyal servislere ihtiyacın azalması gibi sosyal yararları ile dikkatin ve çabanın artması gibi bireysel yararları bulunmaktadır (Linda ve Howard, 2002). Tüm bunlar da göstermektedir ki, ruh sağlığı programları bireysel anlamda katkılar sunmasının yanı sıra daha geniş çerçevede toplumsal anlamda da katkıları bulunmaktadır. Türkiye'nin eğitsel, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı göz önünde bulundurulduğunda sistemleştirilmiş okul ruh sağlığı programlarına duyulan ihtiyaç artmaktadır.

2.Sonuç

Ülkemizde yaşanan pek çok gelişmeden ve değişimden dolayı okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik servislerine olan ihtiyacın daha da arttığı yapılan araştırma sonuçlarında da görülmektedir. Gerek öğrencinin sağlıklı ruhsal gelişimi,

gerekse yetişkinlikte karşılaşılabileceği çeşitli bozukluklar açısından okullarda verilen eğitimlerin önleyici bir rolü olabileceği söylenebilir. Okul temelli hazırlanan önleyici programların öğrencilerin antisosyal davranışlarını azalttığı dolayısıyla sosyal yeterliliklerini ve akademik performanslarını arttırdığı görülmektedir. Bu programlar riskli davranışlardan bazıları olan madde kullanımı, zorbalık ve diğer problemleri de engelleyebilmektedir. Dolayısıyla okul psikolojik danışmanlarına bu noktada pek çok görev düşmektedir.

Ülkemizde son yıllarda Okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları kapsamında sevindirici gelişmeler yaşanmaktadır. Bu çalışmalardan birisi olan İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı 2006–2007 Öğretim yılında uygulanmak üzere 02.08.2006 tarih ve 329 sayılı Talim Terbiye Kurul Kararı ile uygulamaya konulmuştur. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nda 120 ilköğretime, 120 ortaöğretime yönelik olmak üzere toplam 240 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımların gerçekleştirilmesi için rehberlik saatinde sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanmak üzere, etkinlik örnekleri hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu programda yer alan etkinlikler öğrencilerin psikolojik açıdan sağlıklı, kendini tanıyan, güven duyan, kendine uygun eğitsel ve mesleki kararlar alabilen kişilerarası iletişim becerileri gelişmiş, kendini doğru ifade edebilen, üretken ve yaşamdan zevk alan bireyler olmalarına yardımcı olma gibi amaçlara yönelik olarak düzenlenen İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programında yer alan kazanımlara yönelik olarak hazırlanmıştır. Etkinliklerde öğrenciyi aktif bir katılımcı ve sorunları araştırmacı bir birey hâline getiren, öğrenci merkezli yaklaşım temel alınmıştır. Buna göre, öğrenciler öğretilen birey değil, araştıran, sorgulayan, öğrenen, kendi iç kontrolünü sağlayan, sorumluluklarını üstlenen bireyler olarak görülmektedir (MEB Yayınları, 2007). Dolayısıyla son yıllardaki çalışmalarda gelişimsel ve önleyici rehberlik anlayışının önemsendiği görülmektedir. Bu çalışmaların uygulanması sürecinde bazı sıkıntıların yaşandığı görülmektedir. Bilindiği gibi bazı etkinlikler sınıf öğretmenleri tarafından uygulanmaktadır. Dolayısıyla etkinliklerin en etkili şekilde uygulanması için sınıf rehber öğretmenlerinin de bu konuda eğitilmesi gerekmektedir. Ayrıca Talim Terbiye Kurulu tarafından yayınlanan rehberlik etkinliklerinin örnek etkinlikler olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla okul psikolojik danışmanlarının bu etkinliklerden yararlanarak kendi okullarına uygun sistemli bir program hazırlamaları önemlidir. Ayrıca bilindiği gibi bu etkinlikler okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının sadece bir parçasıdır.

Okul psikolojik danışmanlarının karşılaştıkları ruh sağlığı problemlerinde danışanlarını nereye yönlendirecekleri konusunda ki belirsizliğin önlenmesi ve bu aşamada Rehberlik Araştırma Merkezleriyle yapılacak işbirliğinin nasıl olacağını düzenlenmesine ilişkin benzer çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sürdürülmektedir.

Okullarda önleyici, gelişimsel rehberliği temel alan ruh sağlığı programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının görülebilecek ruh sağlığı bozukluklarıyla nasıl başa çıkılabileceği konusunda da temel bilgi sahibi olması gerekmektedir. Buna paralel olarak okullarda istihdam edilecek okul psikolojik danışmanlarının yeterli donanıma sahip olması ve uygun programlardan mezun olmalarının önemi yadsınmaz.

3. Öneriler

Okul ruh sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde okul psikolojik danışmanlarına şu önerilerde bulunulabilir: Okul psikolojik danışmanları okul ruh sağlığı hizmetleri kapsamında uygun eğitime sahip olduğu gibi, güncel yayınları takip edilebilir ve hizmet içi eğitim programlarıyla kendini geliştirebilir. Ayrıca okul ruh sağlığı hizmetlerinin sağlıklı yürütülebilmesi için disiplinlerarası bir ekip kurulması daha faydalı olacaktır.

Okul ruh sağlığı hizmetlerini desteklemek amacıyla okul psikolojik danışmanları tarafından öğrenci, öğretmen ve ebeveynlere konsültasyon hizmetlerinin sunulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte karşılaşılabilecek ruh sağlığı bozuklukları için uygun yönlendirme sistemi oluşturulabilir ve bu sayede okul psikolojik danışmanı öğrencileri uygun yerlere yönlendirebilirler. Bu yönlendirme doğrultusunda okul psikolojik danışmanları ailelerin tanıyı anlamaları ve kabul etmeleri konusunda da destek olabilirler.

Ailelere destek olabilmek amacıyla okul psikolojik danışmanları ailelere uygun başa çıkma yöntemleri gibi psikoeğitsel çalışmalar yapabilirler. Ailelerin yanı sıra öğretmenlere önleme ve sosyal beceriler konusunda okul psikolojik danışmanı tarafından eğitim verilmesi sağlanabilir. Gerekli görüldüğü durumlarda okul psikolojik danışmanı bireysel ve grupla psikolojik danışma yapabilirler. Ayrıca krize müdahale kapsamında okul psikolojik danışmanları sevilen birinin kaybı, doğal afet gibi travma sonrası stres bozukluğu yaratabilecek durumlara ilişkin programlar hazırlayabilirler.

Okul psikolojik danışmanlarına sağlanacak olanaklar açısından da şu önerilerde bulunulabilir: İstihdam edilen ve istihdam edilecek olan okul psikolojik danışmanlarına çağdaş rehberlik anlayışı gereği, gelişimsel ve önleyici yaklaşıma ilişkin hizmet içi eğitimler verilebilir. Ayrıca gelişimin yaşam boyu olduğu göz önüne alındığında okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sürekliliği göz ardı edilemez. Dolayısıyla okul psikolojik danışmanı olmayan okulların, psikolojik danışman ihtiyacı karşılanabilir. Son olarak tüm bu hizmetlerin uygun bir şekilde yerine getirilebilmesi için okul psikolojik danışmanlarına, uygun ortam, gerekli araç-gereç ve donanım sağlanmasının önemli olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Delbert, O. (2001). "Philosophy and Principles of the School Health Program", **Journal of School Health Program**, 71, 8, 373-376
- Grier, R., M. Leslie ve T. Linda. (2001). "Assessment Strategies for School-Based Mental Health Counseling", **Journal of School Health**, 71, 9, 467-469.
- Kaffenberg C.J. ve L. Seligman. (2003). "Helping Students with Mental and Emotional Disorder", (Ed.: B.T. Erford), **Transforming the School Counseling Profession**, New Jersey, Pearson Education, Inc.
- Kılıçcı, Y. (2000). **Okulda Ruh Sağlığı**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kline, (1998). "Understanding A School Based Mental Health Program", **Journal for A just & Caring Education Education**, 4, 3, 307-323.
- Korkut, F.(2004). **Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Ankara: Anı Yayınevi.

- Köroğlu, E. (2001). **Amerikan Psikiyatri Birliği: Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması Elkitabı**, Yeniden Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı (DSM-IV-TR), Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Linda, T. Ve Howard, S. (2000). "Toward Ending the Marginalization and Fragmentation of Mental Health in Schools", **Journal of School Health**, 70, 5, 20-26.
- MEB, (2007). **İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı**, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Schmidt, J. (2003). **Counseling in Schools Essential Services and Comprehensive Programs**, Boston: Pearson Education, Inc.
- Simeonsson. (1999). "Disegning Community-Based School Health Services for At-Risk Students", **Journal of Educational & Psychological Consultation**, 10, 3.
- Turan, G. (2000). **Kendini Kabul Düzeyleri Farklı Genel Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Saldırganlık Düzeyleri**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tuzgöl, M. (1998). **Anne-Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması**, Ankara:Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ural, B.(2001). "Sosyal Beceri Geliştirmede Bir Uygulama Örneği", **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, :3,32
- Weissberg, R. P. (2003). "Prevention for Childeren and Youth That Works", **American Psychologist**, 58 (6/7) , 425-432.
- Weist, M. ve Christodulu K.V. (2000). "Expanded School Mental Health Programs: Advancing Reform and Closing the Gap Between Research and Practice", **Journal of School Health**, 70, 5, 1-11.
- Whelley, P.C., Bryson, D. (2002). "Mental Health: More than Not Being Ill", **Education Digest**, 68, 4, 51-56.
- Vanderbleek, L.M. (2004). "Engaging Families in School-Based Mental Health Treatment", **Journal of Mental Health Counseling**, 26,3, 211-212
- Yalçın, İ. (2004). **Ailelerinden Algıladıkları Destek Düzeyleri Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Gazete Haberlerinin Biyoloji Eğitiminde Kullanımı

Esra ÖZAY KÖSE

Atatürk Üniversitesi, K.K.Eğitim Fakültesi

esraozay@atauni.edu.tr

Özet

Bu çalışma, öğretimde alternatif bir araç olarak kullanılabilen gazetelerin biyoloji öğretimine etkisini incelemiştir. Araştırmada, öntest-sontest kontrol gruplu deneysel araştırma modeli kullanılmış, araştırma gruplarından birisinde gazete kullanılarak öğretim, diğerinde geleneksel öğretim yapılmıştır. Araştırmaya Erzurum ili Ilıca Yavuz Sultan Selim Anadolu Öğretmen Lisesi Anadolu Lisesi 11. sınıf öğrencilerinden oluşan 2 sınıf katılmıştır. Gazete kullanımının başarıya etkisini ölçmek için sera etkisi ile ilgili 36 soruluk bir başarı testi ön ve son test olarak kullanılmıştır. Biyoloji öğretiminde gazetelerin kullanılmasının öğretim başarısını artırmada geleneksel metoda göre daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gazeteler, Geleneksel öğretim, Öğrencinin akademik başarısı, Sera etkisi.

Using Newspapers in Biology Education

Abstract

The purpose of this research was to study the effect of newspapers' using as an alternative educational tool in biology teaching. Pre-posttest experimental design with control group was utilized. The experimental group was taught by using newspaper and the control group was taught by traditional method. Two classes of 11. grades from Ilıca Yavuz Sultan Selim Anadolu secondary school in Erzurum joined to this study. The effect of newspapers' using on achievement of students was measured by using a success test; include 36 questions about greenhouse effect, by using pre-post test. As a result, newspapers were found to be more efficient in increasing the students' success in biology teaching than that of traditional methods.

Key Words: Newspapers, Traditional learning, Academic achievement of student, Greenhouse effect.

GİRİŞ

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, o toplumun Eğitim seviyesini göstermektedir. Gelişmiş toplum, bilgili nesillerin yetiştirilmesi, eğitimin yaygınlaştırılması ve eğitim seviyesinin yükseltilmesiyle sağlanacaktır. Yani gelişmenin esas unsurunu oluşturan yetişmiş insan gücü eğitim ile sağlanabilmektedir. Ülkeler geliştikçe, haberleşme araçlarının yaygınlaşması ve yeni haberleşme malzemelerinin hayata geçmesi, gazete, belgegeçer, telefon, video, telekonferans ve uydu araçlarıyla bilgi iletişim imkânlarının kolaylaşıp yaygınlaşması ile insan hayatında iletişim araçlarının geniş bir şekilde kullanılmaya başlanması eğitimdeki gelişmeyi hızlandırmıştır.

Kitle iletişim araçlarının (gazeteler, dergiler, kitaplar, radyo, televizyon, bilgisayar, internet, telefon vb.), toplumsal sorunların çözümlenmesi, gereksinimlerin karşılanması için, gerekli olan ve örgün eğitim yoluyla elde edilemeyen veya elde etme olanağı bulunamayan bilgi ve becerinin kazanılmasındaki etkisi büyüktür. Kitle iletişim araçlarının toplumlarda yaygınlık kazanması, bu araçların önemini ve değerini artırmıştır. Kitle iletişim araçlarından eğitimde özellikle de yetişkin eğitiminde yararlanılmaktadır (Kocadaş, 2004). Son yıllarda çeşitli öğretim basamaklarında her sınıf düzeyinde bir öğretim aracı olarak kitle iletişim

araçlarının kullanımında önemli bir artış görülmüştür. Deveci (2005)'nin çalışmasından edinilen bilgiye göre “Eğitimde Gazeteler” (NIE= “Newspapers in Education”) olarak bilinen yayıncıların araştırma sonuçları; gazetelerin en yaygın olarak kullanılan kitle iletişim aracı olduğunu göstermişlerdir. Gazeteler güncel ve öğrencilerin kolayca ulaşabileceği ucuz kaynaklar olarak görülmektedir. Bu nedenle gazeteler, okulöncesi dönemden yetişkinliğe dek her düzeyde biyoloji, matematik, tarih, ekonomi, dil, özel eğitim, ikinci dil vb. farklı alanlarda ders kitabı ve kaynak olarak kullanılabilir (Deveci, 2005).

Gazeteler, güncel bilgiye ulaşılabilir en kolay kaynaklardan biri olması açısından öğrenme-öğretme amaçlı kullanılabilir. Gazeteler içerdikleri farklı konulardaki (şehir, ülke, dünya, ekonomi, sağlık, bilişim, kültür-sanat, spor, eğitim vb.) haberler, zengin görsel unsurlar (resim, fotoğraf, şema, grafik, harita vb.) ve her düzeyde (okul öncesinden, yükseköğretime) içerdikleri bilgilerle her derste kullanılabilir bir araçtır. Gazeteler, ders ve ders kitaplarından edinilen bilginin pekiştirilmesinde ve hedeflenen becerilerin kazanılmasında, günlük yayınlanması açısından “her gün yenilenen bir kitap” işlevi görmektedir. Böylece gazete kupürleri, ders kitabından daha ucuz; kesilebilmesi, yapıştırabilmesi, katlanabilmesi açısından da etkili bir kaynaktır. Bu açıdan gazetenin tamamı değil; konu ve içerik ile ilgili gazete kupürünün eğitim açısından kullanımı esas alınmaktadır (MEB,2008).

Yurt dışında eğitimde gazetelerin kullanılması ile ilgili bir takım çalışmalar yapılmıştır (Wellington, 1993; Jarman R.,2003; Clune and Jarman, 2004; Aiex, 2004). Ayrıca, gazetelerin güncel olayların öğretime katkısını artırmak amacıyla, “Eğitimde Gazete” (“Newspaper in Education”) adı verilen uluslararası programlar başlatılmıştır. Bu programlar <http://nie.gazettenet.com/>, <http://www.nieonline.com> ve <http://www.press-enterprise.com/nie/> sitelerinden faaliyet gösterip ders planları ve yeni materyaller sunar. Öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini geliştirir. Öğretmen ve öğrenciler için gazetelerden öğrenmeyi sağlayacak aktiviteler ve kaynaklar sunarlar. Bu aktivite ve kaynakları öğrencilere ve öğretmenlere doğrudan gazete dağıtımı yoluyla iletmektedirler.

Deveci (2005)'nin bildirdiğine göre Türk okullarında da 1940'lı yıllarda öğretimde gazeteden yararlanmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır ve yine aynı çalışmaya göre daha önce de Ali Süavi, okullarda gazetelerin kullanılmasına ilişkin denemeler yapmıştır. Şu an ise Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve terbiye kurulu başkanlığı tarafından; İlköğretim kurumları Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji (4–8. sınıf) ve sosyal bilgiler (4–7. sınıf) dersi öğretim programlarının ilgili bölümlerine “öğrenme öğretme sürecinde gazete kupürlerinden yararlanma” ile ilgili ilavelerin yapılması 2008–2009 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edilmiştir ve MEB' in hazırladığı rapora göre, gazete kupürlerinin derslerde bir eğitim materyali olarak kullanılması ile öğrenciler;

- Okul içi ve okul dışı yaşam; geçmiş ve gelecek arasında bağ kurabilir.
- Derste edindiği bilgiyi, güncel bilgi ile harmanlarken; okuma, konuşma, yazma, anlama, dinleme, iletişim, kendini ifade etme, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirir.
- Elde ettiği bilgileri farklı kaynaklarla karşılaştırırken, eleştirel bir bakış açısı edinerek; medya okuryazarlığı konusunda bilinç kazanabilir. “Gerçek” ve “kurgu” arasındaki farkı ayırt edebilir. Bu açıdan benzer amaçları olan ve İlköğretimde seçmeli ders olarak okutulan Medya Okuryazarlığı dersinde edinilen bilgiler pekiştirebilir; beceriler geliştirebilir.

- Gazetelerdeki güncel konuları yaşadığı yerden, Türkiye’den ve dünyadan örneklerle incelerken, kendisinin de toplumun bir parçası olduğunun farkına varabilir.
- Ders işlenişinde kullanılacak gazete kupürleri ile toplumsal olaylara karşı duyarlı, sorumlu; içinde yaşadığı toplumu ve dünyayı tanıyan birey olma şansını kazanır (MEB, 2008).

Biyoloji dersinde de güncel olayların öğretiminde pek çok teknik bulunmakla birlikte günlük gazetelerin kullanılması amaçlara ulaşmada yararlı bir teknik olabilir. İlgili ünitelerde gazete, öğrenme için önemli bir kaynak olabilir. Öğretmenlere, gazetelerden öğretim sırasında yararlanabilecekleri sayısız okuma materyali sağlanabilir. Gazetelerden biyoloji alanında Sağlık konuları, Ziraat hakkında, Yeni buluşlar hakkında, Eczacılık hakkındaki son gelişmeler ve ilaçların üretimi hakkında, Öğrencilerin bir vatandaş olarak yaşadığı dünya hakkında, Canlılar dünyası hakkında, Çevre ve ekoloji (küresel ısınma, sera etkisi, asit yağmurları v.b.), Genetik v.b. hakkında kaynak bulunulabilir. Biyoloji dersinin güncel olaylarla ilişkilendirilmesi ve okullarda gazete kullanımını öğrencilerde akademik başarıyı artırabilir.

Bugün ülkemizde gazete kupürlerinin öğretim yaparken kullanılmasının öğrencilerin başarısı üzerindeki etkilerini gösteren bir çalışmanın bulunmaması bizi bu çalışmayı yapmaya itmiştir.

Bu çalışmada, lise biyoloji müfredatında yer alan öğrencilerin anlamakta güçlük çektikleri, yanlış algılama (kavrama) geliştirdikleri çok güncel konulardan birisi olan sera etkisi ile ilgili lise 3 öğrencileri üzerinde gazete kupürleri ile desteklenmiş öğretimin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde ne derece etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır (Bahar ve Aydın, 2002; Andersson and Wallin, 2000; Darçın vd. 2006; Bozkurt ve Cansüğü 2002; Dove, 1996; Koulaidis and Christidou, 1999).

YÖNTEM

Örneklem ve Araştırma Deseni

Araştırmanın evreni Erzurum’daki liselere devam eden 11. sınıf öğrencileri, örnekleme ise 2007–2008 öğretim yılı I. Yarıyılında, Erzurum ili Ilıca Yavuz Sultan SELİM Anadolu Öğretmen Lisesi 11. sınıflarına devam eden toplam 40 lise öğrencisinden oluşmuştur. Kontrol grubu 20 kişi, deney grubu 20 kişiden oluşmaktadır. Uygulamada gazete kupürleri kullanılarak öğretim yapılmıştır. Araştırmada, deneysel modellerden “Ön test-Son test kontrol gruplu model” kullanılmıştır. Toplam iki grup üzerinde yürütülen çalışmada, yansız atama ile belirlenmek üzere, kontrol gruplarında geleneksel öğretim, deney grubunda gazete kupürleri kullanılarak öğretim uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak Sera Etkisi konusunu kapsayan 36 soruluk bir bilgi testi araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Test hazırlanırken öğrencilerin yanlış anlama geliştirdikleri kavram ve prensipleri tespit edilmiş, çalışmalardan yararlanılmıştır (Bozkurt ve Cansüğü 2002, Darçın vd.2006). Testin güvenilirliği için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,73 olarak hesaplanmıştır. Buna göre testin güvenilir bir test olduğu söylenebilir. Kapsam geçerliliği için iki biyoloji eğitimi uzmanı ve lise ders öğretmenin görüşleri alınmıştır.

Konu anlatılmadan önce her iki gruba da ön test uygulanmış ve öğrencilerin ön bilgileri ölçülmüş ve hazır bulunuşluk düzeyleri ile seviyeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra kontrol grubuna geleneksel öğretim yöntemiyle(sunuş yoluyla anlatım), deney grubuna da gazete kupürlerinden yararlanarak sera etkisi konusu anlatılmıştır. Gazete kupürleri için aşağıdaki gazetelerin arşivlerinden yararlanılmıştır:

- <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/10/11/haber,DD908B5902BD464887733551280891C4.html> : **Avustralya hükümeti plazma ve LCD satışlarını yasaklamaya hazırlanıyor**
- <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/07/16/haber,59455C6199C1486CB2BD163B32E32F08.html>: **Küresel ısınma 'afet' kapsamına alınıyor sıcaklık 4 derece artıyor**
- <http://www.milliyet.com/2007/05/02/yasam/axyas01.html> : **Buzul görmek hayal olacak**
- <http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=132794> : **Dünyayı ısıtan sera gazı Türkiye’de alarm veriyor**
- <http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=106657> : **Ozonu inekler deliormuş**
- <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=603060>: **2025’de yağışlar yüzde 25 azalacak**
- <http://www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=19448>: **Küresel ısınmaya Kyoto çare değil, radikal önlemler şart**
- <http://arsiv.sabah.com.tr/2007.11.18/haber,3567C07F81CA4B8F955596124B5D9DEC.html>: **BM raporu: Dünyanın katili insanın kendisi**

Bu gazetelerin fotokopisi çekilerek sınıfa dağıtılmış ve ders sınıf içi tartışma yoluyla işlenmiştir. Daha sonra ön test olarak kullanılan test son test olarak aynı iki gruba uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, SPSS 12 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Veriler ortalama, standart sapma, 0,05 anlamlılık düzeyinde eşleştirilmiş t-testi ile yorumlanmıştır. Başarı testindeki her bir madde bir puan üzerinden değerlendirilmiştir. Öğrencilerin testten alacakları en yüksek puan 36’ dır.

BULGULAR

Deney ve kontrol grupları arasında bilgi bakımından her hangi bir farkın olup olmadığını tespit etmek için her iki gruba ön test uygulanmıştır. Tablo I’de, gazete kupürlerinin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubunun, yapılan uygulamadan önce ön test olarak verilen başarı testindeki doğru cevap ortalamaları verilmiştir.

Tablo I. Deney ve kontrol gruplarının ön-test ortalama ve önem değerleri

	N	Ortalama (X)	SD	df	t	Sig (p)
Kontrol ön test	20	18,72	1,40	19	-2,02	,059
Deney ön test	20	20,66	3,16			

Tablo I' de görüldüğü gibi kontrol ve deney grupları ön test başarı puanları açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı fark bulunmamıştır ($p < 0,05$). Dolayısıyla deney ve kontrol gruplarının çalışmanın başında “Sera etkisi” bilgileri açısından farklılık göstermediği saptanmıştır.

Deney grubu ile kontrol grubunun, yapılan uygulamadan sonra son test olarak verilen başarı testindeki doğru cevap ortalamaları Tablo II' de verilmiştir. Bu sonuçlardan, son testteki sorulara verilen doğru cevap oranları bakımından, genel olarak iki grupta da bir artış vardır ve her iki grup içinde anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$). Fakat deney grubuna ait ön test ve son test arasındaki fark, kontrol grubuna göre daha fazladır.

Tablo II. Deney-kontrol gruplarının ön-son test ortalama ve önem değeri farkları

	N	Ortalama (X)	SD	df	t	Sig (p)
Kontrol on test	20	18,72	1,40	19	-17,39	0,00
Kontrol son test	20	28,44	1,50			
Deney on test	20	20,66	3,16	19	-19,16	0,00
Deney son test	20	35,68	1,63			

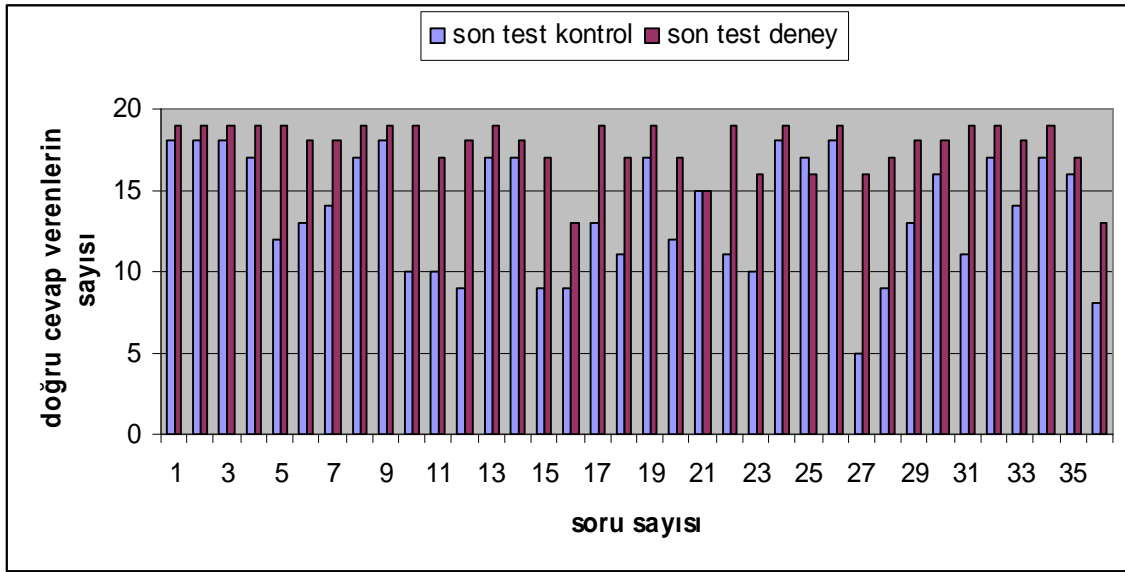
Tablo.III'de ise kontrol ve deney grubuna uygulanan son testler karşılaştırılmıştır. Son testler arasındaki farkın önemli olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Şöyle ki deney grubunun başarısı kontrol grubundan daha yüksek olmuştur.

Tablo.III. Kontrol ve deney gruplarının son test ortalama ve önem değerleri

	N	Ortalama (X)	SD	df	t	Sig (p)
Kontrol son test	20	28,44	1,50	19	-14,10	0,00
Deney son test	20	35,68	1,63			

Grafik.1 de ise kontrol ve deney grubuna uygulanan son testlerdeki her bir sorunun karşılaştırılması görülmektedir. Buradan da görüldüğü gibi deney grubunun başarısı kontrol grubundan daha yüksek olmuştur.

Grafik.1. Kontrol ve deney gruplarının son testlerindeki her bir sorunun karşılaştırması

Grafik 1'e göre kontrol grubu öğrencileri testin 10., 11., 12., 15., 16., 27., 28. ve 36. sorularında deney grubuna göre daha başarısız olup %50 nin altında kalmışlardır. Bu maddeler şu şekildedir:

10. Katı artıklar sera etkisini artırır.
11. Nükleer stoklar sera etkisini artırır.
12. Hızlı nüfus artışı sera etkisini artırır.
15. Sera etkisi artarsa nehirlerdeki balıklar zehirlenecektir.
16. Sera etkisi artarsa daha çok insan cilt kanserine yakalanacaktır.
27. Sera etkisi artarsa daha çok deprem olacaktır.
28. Sera etkisi artarsa salgın hastalıkların oluşma riski de artar.
36. Açlıktan ölen insanların sayısını azaltmak sera etkisini azaltır.

Sonuç Ve Öneriler

Ön testlerden görüldüğü gibi her iki gruptaki öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır (Tablo. I). İki grupta da son testlerde önemli bir başarı artışı olmuştur. Yani geleneksel anlatım yöntemi de, gazete kupürlerinin kullanıldığı yöntem de başarıyı arttırmıştır (Tablo. II). Ama deney grubundaki yöntem geleneksel yöntemle göre daha etkili olmuştur (Tablo. III). Çünkü öğretmen öğrencilerin gazete kupürlerinden elde ettikleri bilgileri tartışıp kendi zihinlerinde yapılandırmalarına yardımcı olmuştur. Ayrıca gazeteler öğrencilerin öğrendiklerini güncel olaylarla ilişkilendirerek pekiştirmelerine yardımcı olup öğrencilerin ilgilerini çekmiştir. Böylelikle biyoloji dersi görselleştirilmesi gereken ve daha eğlenceli hale getirildiğinde ilgi çeken ve kalıcılığı artan bir ders haline gelmiştir. Uygulama esnasında öğretmen ve araştırmacının gözlemlerine göre deney grubundaki öğrencilerin gazete kupürleri ile ders işlemelerinden dolayı daha çok eğlendikleri, tartışmaya katıldıkları, konuya odaklandıkları ve soru sordukları gözlenmiştir. Grafik 1'den de anlaşılacağı üzere ders kitaplarında ayrıntılı olarak yer almayıp basında daha çok yer alan maddelerde (10., 11., 12., 15., 16., 27., 28. ve 36.) kontrol grubu öğrencileri düşük bir skor sergilemişlerdir. Ancak gazeteleri kullanan deney grubu öğrencileri daha yüksek başarı elde etmişlerdir.

Bütün eğitim kademelerinde tespit edilen kavram yanılgıları, çevre eğitiminin istenilen düzeyde etkili olmadığını ortaya koymakta ve dersin ezberden kurtarılması gerektiğini vurgulamaktadır (Yücel ve Morgil 1998, Yılmaz vd. 2002, Darçın vd. 2006). Bu noktada

okullara ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu da çevre eğitimi verecek öğretmenlerin yüksek öğretim düzeyinde iyi bir eğitim alması gerektiğini ön plana çıkarmaktadır. Bununla birlikte dersin etkililiğini artırmak için; öğrenciyi aktif hâle getiren, bilgi hamallığından kurtaran ve beyin gücünü geliştiren öğretim yaklaşımlarının kullanılması gerekli hâle gelmektedir (Şahin vd., 2004).

Öğretim kademelerinde önemli bir yere sahip olan Biyoloji dersi öğrencilere yaşadıkları çevreyi ve kendilerini tanımalarını, yaşadıkları çevrede nasıl bir yere sahip olduklarını öğrenmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Öğrencilerin Biyoloji dersinin amaçları arasında bulunan kendilerini ve yaşadıkları çevreyi tanımaları için sürekli yeniliklere açık olan dünyada güncel olaylarla ilgilenmesi gerekmektedir.

Güncel olayların öğretiminde kullanılan bir teknik olan gazeteler her düzeydeki öğrencileri geliştirmek için çok yönlü bir araçtır. Gazetelerin güncel ve kolay ulaşılabilir oluşu gazeteleri gerçek öğretim materyali durumuna getirir. Bu nedenle, öğretmenler Biyoloji dersinde gazetelerden de yararlanarak öğrencilerinde katılımını sağlayan öğrenme-öğretme süreçleri düzenlemelidir.

Öğretmenlerin Öğrenme-öğretme süreçlerinde gazetelerden etkili ve verimli olarak yararlanılabilmesi için öncelikle Biyoloji dersinde gazete kullanımının önemine inanması ve yararları konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir (Deveci 2005). Biyoloji dersinde gazete kullanımına ilişkin olarak çeşitli yeni araştırmaların yapılması konuya ışık tutması açısından son derece yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Aiex, N. K. (2004). Using newspaper as effective teaching tools. ERIC Digest Number 10, ERICEDRS, 19880101, İnternette 05.07.2004'te, EBSCO veritabanından (ERIC) alınmıştır: [http:// www. web 22 epnet.com](http://www.web22.epnet.com).
- Andersson B. and Wallin A. (2000). Students' Understanding of Greenhouse Effect, The Societal Consequences of Reducing CO₂ Emissions and The Problem of Ozone Layer Depletion. Journal of Research in Science Teaching 37(10), 1096–1111.
- Bahar M. ve Aydın F. (2002). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Sera Gazları ve Global Isınma İle İlgili Anlama Düzeyleri ve Hatalı Kavramları. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. 16-18 Eylül, ODTÜ, Ankara.
- Bozkurt O. ve Cansüğü Ö. (2002). İlk Öğretim Öğrencilerinin Çevre Eğitiminde Sera Etkisi İle İlgili Kavram Yanılgıları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 23, 67-73.
- Clune B.M. and Jarman R. (2004). Space Science News: From Archive To Teaching Resource, The Secret Life Of Newspapers., Physics Education 39 (2) 188-196. 2004.
- Darçın E.S., Bozkurt O., Hamalosmanoğlu M. ve Köse S. (2006) Determination of Elementary Students' Level of Knowledge and Misconceptions about Greenhouse Effect. International Journal of Environmental and Science Education, 1(2), 104 – 115.
- Dove J. (1996) Student Teacher Understanding of the Greenhouse Effect, Ozone Layer Depletion and Acid Rain. Environmental Education Research 2, 89–100.

Deveci H. (2005). Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı. The Turkish Online Journal of Educational Technology .Volume 4, Issue 3, Article 21.

Jarman R. (2003). Newspaper in Science Educaion: more Questions than Answers. Queens University, Belfast. <http://www.ioe.ac.uk/thisweek/TW26052003.htm>. Erişim: 14.02.2008.

Kocadaş B. (2004)., Kitle iletişim Araçları Eğitim İlişkisi. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi IV, Sayı: 2 129-134.

Koulaidis V. and Christidou V. (1999) Models of Students Thinking Concerning The Greenhouse Effect and Teaching Implications. Science Education 83(5), 559-576.

MEB (2008). İlköğretim 4-8. Sınıf Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreçlerinde Gazete Kupürlerinden Yararlanma. <http://www.memden15.gen.tr/downloads/down/2008-gazetekupuru.pdf>. Erişim: 14.02.2008

Şahin N.F., Cerrah L., Saka A. ve Şahin B. (2004) Yüksek öğretimde öğrenci merkezli çevre eğitimi dersine yönelik bir uygulama. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24 (3),113-128.

Wellington J. (1993). Using Newspaper in Science Educaion.. School Science Review, 74 (268), 47-52.

Yılmaz A., Morgil İ., Aktuğ P. ve Göbekli İ. (2002). Ortaöğretim ve Üniversite Öğrencilerinin çevre, Çevre Kavramları ve Sorunları Konusundaki Bilgi ve Öneriler. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 156-162.

Yücel S.A. ve Morgil İ. (1998) Yüksek Öğretimde Çevre Olgusunun Araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14, 84-91.

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/10/11/haber,DD908B5902BD464887733551280891C4.html>

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/07/16/haber,59455C6199C1486CB2BD163B32E32F08.html>

<http://www.milliyet.com/2007/05/02/yasam/axyas01.html>

<http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=132794>

<http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=106657>

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=603060>

<http://www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=19448>

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/11/18/haber,3567C07F81CA4B8F955596124B5D9DEC.html>

Gazete Haberlerinin Biyoloji Eğitiminde Kullanımı

Esra ÖZAY KÖSE

Atatürk Üniversitesi, K.K.Eğitim Fakültesi

esraozay@atauni.edu.tr

Özet

Bu çalışma, öğretimde alternatif bir araç olarak kullanılabilen gazetelerin biyoloji öğretimine etkisini incelemiştir. Araştırmada, öntest-sontest kontrol gruplu deneysel araştırma modeli kullanılmış, araştırma gruplarından birisinde gazete kullanılarak öğretim, diğerinde geleneksel öğretim yapılmıştır. Araştırmaya Erzurum ili Ilıca Yavuz Sultan Selim Anadolu Öğretmen Lisesi Anadolu Lisesi 11. sınıf öğrencilerinden oluşan 2 sınıf katılmıştır. Gazete kullanımının başarıya etkisini ölçmek için sera etkisi ile ilgili 36 soruluk bir başarı testi ön ve son test olarak kullanılmıştır. Biyoloji öğretiminde gazetelerin kullanılmasının öğretim başarısını artırmada geleneksel metoda göre daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gazeteler, Geleneksel öğretim, Öğrencinin akademik başarısı, Sera etkisi.

Using Newspapers in Biology Education

Abstract

The purpose of this research was to study the effect of newspapers' using as an alternative educational tool in biology teaching. Pre-posttest experimental design with control group was utilized. The experimental group was taught by using newspaper and the control group was taught by traditional method. Two classes of 11. grades from Ilıca Yavuz Sultan Selim Anadolu secondary school in Erzurum joined to this study. The effect of newspapers' using on achievement of students was measured by using a success test; include 36 questions about greenhouse effect, by using pre-post test. As a result, newspapers were found to be more efficient in increasing the students' success in biology teaching than that of traditional methods.

Key Words: Newspapers, Traditional learning, Academic achievement of student, Greenhouse effect.

GİRİŞ

Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi, o toplumun Eğitim seviyesini göstermektedir. Gelişmiş toplum, bilgili nesillerin yetiştirilmesi, eğitimin yaygınlaştırılması ve eğitim seviyesinin yükseltilmesiyle sağlanacaktır. Yani gelişmenin esas unsurunu oluşturan yetişmiş insan gücü eğitim ile sağlanabilmektedir. Ülkeler geliştikçe, haberleşme araçlarının yaygınlaşması ve yeni haberleşme malzemelerinin hayata geçmesi, gazete, belgegeçer, telefon, video, telekonferans ve uydu araçlarıyla bilgi iletişim imkânlarının kolaylaşıp yaygınlaşması ile insan hayatında iletişim araçlarının geniş bir şekilde kullanılmaya başlanması eğitimdeki gelişmeyi hızlandırmıştır.

Kitle iletişim araçlarının (gazeteler, dergiler, kitaplar, radyo, televizyon, bilgisayar, internet, telefon vb.), toplumsal sorunların çözümlenmesi, gereksinimlerin karşılanması için, gerekli olan ve örgün eğitim yoluyla elde edilemeyen veya elde etme olanağı bulunamayan bilgi ve becerinin kazanılmasındaki etkisi büyüktür. Kitle iletişim araçlarının toplumlarda yaygınlık kazanması, bu araçların önemini ve değerini artırmıştır. Kitle iletişim araçlarından eğitimde özellikle de yetişkin eğitiminde yararlanılmaktadır (Kocadaş, 2004). Son yıllarda çeşitli öğretim basamaklarında her sınıf düzeyinde bir öğretim aracı olarak kitle iletişim

araçlarının kullanımında önemli bir artış görülmüştür. Deveci (2005)'nin çalışmasından edinilen bilgiye göre “Eğitimde Gazeteler” (NIE= “Newspapers in Education”) olarak bilinen yayıncıların araştırma sonuçları; gazetelerin en yaygın olarak kullanılan kitle iletişim aracı olduğunu göstermişlerdir. Gazeteler güncel ve öğrencilerin kolayca ulaşabileceği ucuz kaynaklar olarak görülmektedir. Bu nedenle gazeteler, okulöncesi dönemden yetişkinliğe dek her düzeyde biyoloji, matematik, tarih, ekonomi, dil, özel eğitim, ikinci dil vb. farklı alanlarda ders kitabı ve kaynak olarak kullanılabilir (Deveci, 2005).

Gazeteler, güncel bilgiye ulaşılabilir en kolay kaynaklardan biri olması açısından öğrenme-öğretme amaçlı kullanılabilir. Gazeteler içerdikleri farklı konulardaki (şehir, ülke, dünya, ekonomi, sağlık, bilişim, kültür-sanat, spor, eğitim vb.) haberler, zengin görsel unsurlar (resim, fotoğraf, şema, grafik, harita vb.) ve her düzeyde (okul öncesinden, yükseköğretime) içerdikleri bilgilerle her derste kullanılabilir bir araçtır. Gazeteler, ders ve ders kitaplarından edinilen bilginin pekiştirilmesinde ve hedeflenen becerilerin kazanılmasında, günlük yayınlanması açısından “her gün yenilenen bir kitap” işlevi görmektedir. Böylece gazete kupürleri, ders kitabından daha ucuz; kesilebilmesi, yapıştırabilmesi, katlanabilmesi açısından da etkili bir kaynaktır. Bu açıdan gazetenin tamamı değil; konu ve içerik ile ilgili gazete kupürünün eğitim açısından kullanımı esas alınmaktadır (MEB,2008).

Yurt dışında eğitimde gazetelerin kullanılması ile ilgili bir takım çalışmalar yapılmıştır (Wellington, 1993; Jarman R.,2003; Clune and Jarman, 2004; Aiex, 2004). Ayrıca, gazetelerin güncel olayların öğretime katkısını artırmak amacıyla, “Eğitimde Gazete” (“Newspaper in Education”) adı verilen uluslararası programlar başlatılmıştır. Bu programlar <http://nie.gazettenet.com/>, <http://www.nieonline.com> ve <http://www.press-enterprise.com/nie/> sitelerinden faaliyet gösterip ders planları ve yeni materyaller sunar. Öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini geliştirir. Öğretmen ve öğrenciler için gazetelerden öğrenmeyi sağlayacak aktiviteler ve kaynaklar sunarlar. Bu aktivite ve kaynakları öğrencilere ve öğretmenlere doğrudan gazete dağıtımı yoluyla iletmektedirler.

Deveci (2005)'nin bildirdiğine göre Türk okullarında da 1940'lı yıllarda öğretimde gazeteden yararlanmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır ve yine aynı çalışmaya göre daha önce de Ali Süavi, okullarda gazetelerin kullanılmasına ilişkin denemeler yapmıştır. Şu an ise Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve terbiye kurulu başkanlığı tarafından; İlköğretim kurumları Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji (4–8. sınıf) ve sosyal bilgiler (4–7. sınıf) dersi öğretim programlarının ilgili bölümlerine “öğrenme öğretme sürecinde gazete kupürlerinden yararlanma” ile ilgili ilavelerin yapılması 2008–2009 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edilmiştir ve MEB' in hazırladığı rapora göre, gazete kupürlerinin derslerde bir eğitim materyali olarak kullanılması ile öğrenciler;

- Okul içi ve okul dışı yaşam; geçmiş ve gelecek arasında bağ kurabilir.
- Derste edindiği bilgiyi, güncel bilgi ile harmanlarken; okuma, konuşma, yazma, anlama, dinleme, iletişim, kendini ifade etme, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirir.
- Elde ettiği bilgileri farklı kaynaklarla karşılaştırırken, eleştirel bir bakış açısı edinerek; medya okuryazarlığı konusunda bilinç kazanabilir. “Gerçek” ve “kurgu” arasındaki farkı ayırt edebilir. Bu açıdan benzer amaçları olan ve İlköğretimde seçmeli ders olarak okutulan Medya Okuryazarlığı dersinde edinilen bilgiler pekiştirebilir; beceriler geliştirebilir.

- Gazetelerdeki güncel konuları yaşadığı yerden, Türkiye’den ve dünyadan örneklerle incelerken, kendisinin de toplumun bir parçası olduğunun farkına varabilir.
- Ders işlenişinde kullanılacak gazete kupürleri ile toplumsal olaylara karşı duyarlı, sorumlu; içinde yaşadığı toplumu ve dünyayı tanıyan birey olma şansını kazanır (MEB, 2008).

Biyoloji dersinde de güncel olayların öğretiminde pek çok teknik bulunmakla birlikte günlük gazetelerin kullanılması amaçlara ulaşmada yararlı bir teknik olabilir. İlgili ünitelerde gazete, öğrenme için önemli bir kaynak olabilir. Öğretmenlere, gazetelerden öğretim sırasında yararlanabilecekleri sayısız okuma materyali sağlanabilir. Gazetelerden biyoloji alanında Sağlık konuları, Ziraat hakkında, Yeni buluşlar hakkında, Eczacılık hakkındaki son gelişmeler ve ilaçların üretimi hakkında, Öğrencilerin bir vatandaş olarak yaşadığı dünya hakkında, Canlılar dünyası hakkında, Çevre ve ekoloji (küresel ısınma, sera etkisi, asit yağmurları v.b.), Genetik v.b. hakkında kaynak bulunulabilir. Biyoloji dersinin güncel olaylarla ilişkilendirilmesi ve okullarda gazete kullanımını öğrencilerde akademik başarıyı artırabilir.

Bugün ülkemizde gazete kupürlerinin öğretim yaparken kullanılmasının öğrencilerin başarısı üzerindeki etkilerini gösteren bir çalışmanın bulunmaması bizi bu çalışmayı yapmaya itmiştir.

Bu araştırmada, lise biyoloji müfredatında yer alan öğrencilerin anlamakta güçlük çektikleri, yanlış algılama (kavrama) geliştirdikleri çok güncel konulardan birisi olan sera etkisi ile ilgili lise 3 öğrencileri üzerinde gazete kupürleri ile desteklenmiş öğretimin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde ne derece etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır (Bahar ve Aydın, 2002; Andersson and Wallin, 2000; Darçın vd. 2006; Bozkurt ve Cansüğü 2002; Dove, 1996; Koulaidis and Christidou, 1999).

YÖNTEM

Örneklem ve Araştırma Deseni

Araştırmanın evreni Erzurum’daki liselere devam eden 11. sınıf öğrencileri, örnekleme ise 2007–2008 öğretim yılı I. Yarıyılında, Erzurum ili Ilıca Yavuz Sultan SELİM Anadolu Öğretmen Lisesi 11. sınıflarına devam eden toplam 40 lise öğrencisinden oluşmuştur. Kontrol grubu 20 kişi, deney grubu 20 kişiden oluşmaktadır. Uygulamada gazete kupürleri kullanılarak öğretim yapılmıştır. Araştırmada, deneysel modellerden “Ön test-Son test kontrol gruplu model” kullanılmıştır. Toplam iki grup üzerinde yürütülen araştırmada, yansız atama ile belirlenmek üzere, kontrol gruplarında geleneksel öğretim, deney grubunda gazete kupürleri kullanılarak öğretim uygulanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak Sera Etkisi konusunu kapsayan 36 soruluk bir bilgi testi araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Test hazırlanırken öğrencilerin yanlış anlama geliştirdikleri kavram ve prensipleri tespit edilmiş, çalışmalardan yararlanılmıştır (Bozkurt ve Cansüğü 2002, Darçın vd.2006). Testin güvenilirliği için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,73 olarak hesaplanmıştır. Buna göre testin güvenilir bir test olduğu söylenebilir. Kapsam geçerliliği için iki biyoloji eğitimi uzmanı ve lise ders öğretmenin görüşleri alınmıştır.

Konu anlatılmadan önce her iki gruba da ön test uygulanmış ve öğrencilerin ön bilgileri ölçülmüş ve hazır bulunuşluk düzeyleri ile seviyeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra kontrol grubuna geleneksel öğretim yöntemiyle(sunuş yoluyla anlatım), deney grubuna da gazete kupürlerinden yararlanarak sera etkisi konusu anlatılmıştır. Gazete kupürleri için aşağıdaki gazetelerin arşivlerinden yararlanılmıştır:

- <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/10/11/haber,DD908B5902BD464887733551280891C4.html> : **Avustralya hükümeti plazma ve LCD satışlarını yasaklamaya hazırlanıyor**
- <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/07/16/haber,59455C6199C1486CB2BD163B32E32F08.html>: **Küresel ısınma 'afet' kapsamına alınıyor sıcaklık 4 derece artıyor**
- <http://www.milliyet.com/2007/05/02/yasam/axyas01.html> : **Buzul görmek hayal olacak**
- <http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=132794> : **Dünyayı ısıtan sera gazı Türkiye’de alarm veriyor**
- <http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=106657> : **Ozonu inekler deliyormuş**
- <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=603060>: **2025’de yağışlar yüzde 25 azalacak**
- <http://www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=19448>: **Küresel ısınmaya Kyoto çare değil, radikal önlemler şart**
- <http://arsiv.sabah.com.tr/2007.11.18/haber,3567C07F81CA4B8F955596124B5D9DEC.html>: **BM raporu: Dünyanın katili insanın kendisi**

Bu gazetelerin fotokopisi çekilerek sınıfa dağıtılmış ve ders sınıf içi tartışma yoluyla işlenmiştir. Daha sonra ön test olarak kullanılan test son test olarak aynı iki gruba uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, SPSS 12 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Veriler ortalama, standart sapma, 0,05 anlamlılık düzeyinde eşleştirilmiş t-testi ile yorumlanmıştır. Başarı testindeki her bir madde bir puan üzerinden değerlendirilmiştir. Öğrencilerin testten alacakları en yüksek puan 36’ dır.

BULGULAR

Deney ve kontrol grupları arasında bilgi bakımından her hangi bir farkın olup olmadığını tespit etmek için her iki gruba ön test uygulanmıştır. Tablo I’de, gazete kupürlerinin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin kullanıldığı kontrol grubunun, yapılan uygulamadan önce ön test olarak verilen başarı testindeki doğru cevap ortalamaları verilmiştir.

Tablo I. Deney ve kontrol gruplarının ön-test ortalama ve önem değerleri

	N	Ortalama (X)	SD	df	t	Sig (p)
Kontrol ön test	20	18,72	1,40	19	-2,02	,059
Deney ön test	20	20,66	3,16			

Tablo I' de görüldüğü gibi kontrol ve deney grupları ön test başarı puanları açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı fark bulunmamıştır ($p < 0,05$). Dolayısıyla deney ve kontrol gruplarının çalışmanın başında “Sera etkisi” bilgileri açısından farklılık göstermediği saptanmıştır.

Deney grubu ile kontrol grubunun, yapılan uygulamadan sonra son test olarak verilen başarı testindeki doğru cevap ortalamaları Tablo II' de verilmiştir. Bu sonuçlardan, son testteki sorulara verilen doğru cevap oranları bakımından, genel olarak iki grupta da bir artış vardır ve her iki grup içinde anlamlı bir fark vardır ($p < 0,05$). Fakat deney grubuna ait ön test ve son test arasındaki fark, kontrol grubuna göre daha fazladır.

Tablo II. Deney-kontrol gruplarının ön-son test ortalama ve önem değeri farkları

	N	Ortalama (X)	SD	df	t	Sig (p)
Kontrol on test	20	18,72	1,40	19	-17,39	0,00
Kontrol son test	20	28,44	1,50			
Deney on test	20	20,66	3,16	19	-19,16	0,00
Deney son test	20	35,68	1,63			

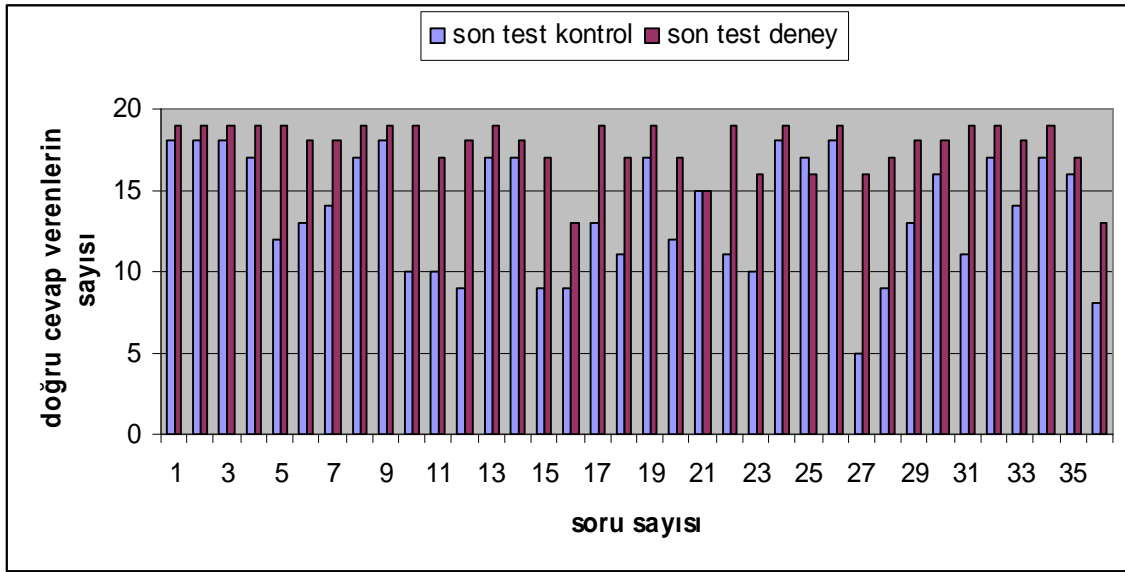
Tablo.III'de ise kontrol ve deney grubuna uygulanan son testler karşılaştırılmıştır. Son testler arasındaki farkın önemli olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Şöyle ki deney grubunun başarısı kontrol grubundan daha yüksek olmuştur.

Tablo.III. Kontrol ve deney gruplarının son test ortalama ve önem değerleri

	N	Ortalama (X)	SD	df	t	Sig (p)
Kontrol son test	20	28,44	1,50	19	-14,10	0,00
Deney son test	20	35,68	1,63			

Grafik.1 de ise kontrol ve deney grubuna uygulanan son testlerdeki her bir sorunun karşılaştırılması görülmektedir. Buradan da görüldüğü gibi deney grubunun başarısı kontrol grubundan daha yüksek olmuştur.

Grafik.1. Kontrol ve deney gruplarının son testlerindeki her bir sorunun karşılaştırması

Grafik 1'e göre kontrol grubu öğrencileri testin 10., 11., 12., 15., 16., 27., 28. ve 36. sorularında deney grubuna göre daha başarısız olup %50 nin altında kalmışlardır. Bu maddeler şu şekildedir:

10. Katı artıklar sera etkisini artırır.
11. Nükleer stoklar sera etkisini artırır.
12. Hızlı nüfus artışı sera etkisini artırır.
15. Sera etkisi artarsa nehirlerdeki balıklar zehirlenecektir.
16. Sera etkisi artarsa daha çok insan cilt kanserine yakalanacaktır.
27. Sera etkisi artarsa daha çok deprem olacaktır.
28. Sera etkisi artarsa salgın hastalıkların oluşma riski de artar.
36. Açlıktan ölen insanların sayısını azaltmak sera etkisini azaltır.

Sonuç Ve Öneriler

Ön testlerden görüldüğü gibi her iki gruptaki öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri birbirine yakın çıkmıştır (Tablo. I). İki grupta da son testlerde önemli bir başarı artışı olmuştur. Yani geleneksel anlatım yöntemi de, gazete kupürlerinin kullanıldığı yöntem de başarıyı arttırmıştır (Tablo. II). Ama deney grubundaki yöntem geleneksel yöntemle göre daha etkili olmuştur (Tablo. III). Çünkü öğretmen öğrencilerin gazete kupürlerinden elde ettikleri bilgileri tartışıp kendi zihinlerinde yapılandırmalarına yardımcı olmuştur. Ayrıca gazeteler öğrencilerin öğrendiklerini güncel olaylarla ilişkilendirerek pekiştirmelerine yardımcı olup öğrencilerin ilgilerini çekmiştir. Böylelikle biyoloji dersi görselleştirilmesi gereken ve daha eğlenceli hale getirildiğinde ilgi çeken ve kalıcılığı artan bir ders haline gelmiştir. Uygulama esnasında öğretmen ve araştırmacının gözlemlerine göre deney grubundaki öğrencilerin gazete kupürleri ile ders işlemelerinden dolayı daha çok eğlendikleri, tartışmaya katıldıkları, konuya odaklandıkları ve soru sordukları gözlenmiştir. Grafik 1'den de anlaşılacağı üzere ders kitaplarında ayrıntılı olarak yer almayıp basında daha çok yer alan maddelerde (10., 11., 12., 15., 16., 27., 28. ve 36.) kontrol grubu öğrencileri düşük bir skor sergilemişlerdir. Ancak gazeteleri kullanan deney grubu öğrencileri daha yüksek başarı elde etmişlerdir.

Bütün eğitim kademelerinde tespit edilen kavram yanılgıları, çevre eğitiminin istenilen düzeyde etkili olmadığını ortaya koymakta ve dersin ezberden kurtarılması gerektiğini vurgulamaktadır (Yücel ve Morgil 1998, Yılmaz vd. 2002, Darçın vd. 2006). Bu noktada

okullara ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu da çevre eğitimi verecek öğretmenlerin yüksek öğretim düzeyinde iyi bir eğitim alması gerektiğini ön plana çıkarmaktadır. Bununla birlikte dersin etkililiğini artırmak için; öğrenciyi aktif hâle getiren, bilgi hamallığından kurtaran ve beyin gücünü geliştiren öğretim yaklaşımlarının kullanılması gerekli hâle gelmektedir (Şahin vd., 2004).

Öğretim kademelerinde önemli bir yere sahip olan Biyoloji dersi öğrencilere yaşadıkları çevreyi ve kendilerini tanımalarını, yaşadıkları çevrede nasıl bir yere sahip olduklarını öğrenmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Öğrencilerin Biyoloji dersinin amaçları arasında bulunan kendilerini ve yaşadıkları çevreyi tanımaları için sürekli yeniliklere açık olan dünyada güncel olaylarla ilgilenmesi gerekmektedir.

Güncel olayların öğretiminde kullanılan bir teknik olan gazeteler her düzeydeki öğrencileri geliştirmek için çok yönlü bir araçtır. Gazetelerin güncel ve kolay ulaşılabilir oluşu gazeteleri gerçek öğretim materyali durumuna getirir. Bu nedenle, öğretmenler Biyoloji dersinde gazetelerden de yararlanarak öğrencilerinde katılımını sağlayan öğrenme-öğretme süreçleri düzenlemelidir.

Öğretmenlerin Öğrenme-öğretme süreçlerinde gazetelerden etkili ve verimli olarak yararlanılabilmesi için öncelikle Biyoloji dersinde gazete kullanımının önemine inanması ve yararları konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir (Deveci 2005). Biyoloji dersinde gazete kullanımına ilişkin olarak çeşitli yeni araştırmaların yapılması konuya ışık tutması açısından son derece yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Aiex, N. K. (2004). Using newspaper as effective teaching tools. ERIC Digest Number 10, ERICEDRS, 19880101, İnternette 05.07.2004'te, EBSCO veritabanından (ERIC) alınmıştır: [http:// www. web 22 epnet.com](http://www.web22.epnet.com).
- Andersson B. and Wallin A. (2000). Students' Understanding of Greenhouse Effect, The Societal Consequences of Reducing CO₂ Emissions and The Problem of Ozone Layer Depletion. Journal of Research in Science Teaching 37(10), 1096–1111.
- Bahar M. ve Aydın F. (2002). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Sera Gazları ve Global Isınma İle İlgili Anlama Düzeyleri ve Hatalı Kavramları. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. 16-18 Eylül, ODTÜ, Ankara.
- Bozkurt O. ve Cansüğü Ö. (2002). İlk Öğretim Öğrencilerinin Çevre Eğitiminde Sera Etkisi İle İlgili Kavram Yanılgıları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 23, 67-73.
- Clune B.M. and Jarman R. (2004). Space Science News: From Archive To Teaching Resource, The Secret Life Of Newspapers., Physics Education 39 (2) 188-196. 2004.
- Darçın E.S., Bozkurt O., Hamalosmanoğlu M. ve Köse S. (2006) Determination of Elementary Students' Level of Knowledge and Misconceptions about Greenhouse Effect. International Journal of Environmental and Science Education, 1(2), 104 – 115.
- Dove J. (1996) Student Teacher Understanding of the Greenhouse Effect, Ozone Layer Depletion and Acid Rain. Environmental Education Research 2, 89–100.

Deveci H. (2005). Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı. The Turkish Online Journal of Educational Technology .Volume 4, Issue 3, Article 21.

Jarman R. (2003). Newspaper in Science Educaion: more Questions than Answers. Queens University, Belfast. <http://www.ioe.ac.uk/thisweek/TW26052003.htm>. Erişim: 14.02.2008.

Kocadaş B. (2004)., Kitle iletişim Araçları Eğitim İlişkisi. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi IV, Sayı: 2 129-134.

Koulaidis V. and Christidou V. (1999) Models of Students Thinking Concerning The Greenhouse Effect and Teaching Implications. Science Education 83(5), 559-576.

MEB (2008). İlköğretim 4-8. Sınıf Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreçlerinde Gazete Kupürlerinden Yararlanma. <http://www.memden15.gen.tr/downloads/down/2008-gazetekupuru.pdf>. Erişim: 14.02.2008

Şahin N.F., Cerrah L., Saka A. ve Şahin B. (2004) Yüksek öğretimde öğrenci merkezli çevre eğitimi dersine yönelik bir uygulama. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24 (3),113-128.

Wellington J. (1993). Using Newspaper in Science Educaion.. School Science Review, 74 (268), 47-52.

Yılmaz A., Morgil İ., Aktuğ P. ve Göbekli İ. (2002). Ortaöğretim ve Üniversite Öğrencilerinin çevre, Çevre Kavramları ve Sorunları Konusundaki Bilgi ve Öneriler. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 156-162.

Yücel S.A. ve Morgil İ. (1998) Yüksek Öğretimde Çevre Olgusunun Araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14, 84-91.

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/10/11/haber,DD908B5902BD464887733551280891C4.html>

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/07/16/haber,59455C6199C1486CB2BD163B32E32F08.html>

<http://www.milliyet.com/2007/05/02/yasam/axyas01.html>

<http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=132794>

<http://www.stargazete.com/index.asp?haberID=106657>

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=603060>

<http://www.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=19448>

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/11/18/haber,3567C07F81CA4B8F955596124B5D9DEC.html>